TRANZICE CHEMICKÉHO PRŮMYSLU V ČESKÉ REPUBLICE

17.2.2025 - | Svaz chemického průmyslu ČR

Současný stav a výzvy

Chemický průmysl je druhým nejvýznamnějším zpracovatelským odvětvím české ekonomiky. V době ekonomické stagnace a neprosperity je nutné přijmout opatření, která umožní efektivní přechod k udržitelnějšímu modelu. SCHP ČR, jako člen evropského sdružení chemického průmyslu Cefic, využil metodiku Cefic posouzení nákladů a proveditelnosti dosažení uhlíkové neutrality a namodeloval 18 scénářů možné přechodové cesty k uhlíkové neutralitě chemického průmyslu ČR. Výstupy včetně návrhů (tzv. karet opatření) pro český chemický průmysl by měly být projednány v následujících týdnech se státní správou a vybrané a potvrzené by měly být realizovány.

Klíčové kroky k dosažení cíle

Jedním z hlavních kroků pro dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 je elektrifikace odvětví s využitím nízkoemisní elektrické energie. Další nezbytná opatřeními jsou specifikovaná v dokumentu „Stanovení podmínek pro dosažení uhlíkové neutrality“ a „Návrhu národního plánu přechodové cesty k uhlíkové neutralitě“ (týkají se dostupnosti biomasy, rozšíření recyklace výstupů aj.). Tento plán zahrnuje konkrétní krátkodobé kroky a opatření, která jsou nutná pro zahájení úspěšné tranzice.

Spolupráce a koordinace

SCHP ČR vyzval státní správu k ustanovení pracovních skupin, které budou řešit nezbytná opatření a koordinovat jejich provádění na odvětvové úrovni, případně vlády ČR. Cílem je, aby prohlášení o uhlíkové neutralitě českého průmyslu nabyla na reálné proveditelnosti, případně aby tyto cíle byly revidovány tak, aby zásadně neovlivnily konkurenceschopnost odvětví a podpořily realizaci ekonomicky udržitelných investic.

Souhrn a podmínky tranzice

Podle Manifestu Svazu chemického průmyslu ČR k tranzici chemického průmyslu České republiky publikovaného na webových stránkách SCHP ČR, je nezbytné provést několik klíčových opatření:

1. **Modernizace a elektrifikace technologických procesů:** Modernizace technologických procesů a jejich elektrifikace jsou zásadní pro dosažení uhlíkové neutrality. Chemický průmysl v ČR bude muset masivně elektrifikovat své provozy, což zvýší potřebu elektrické energie 4 až 7násobně. Je otázkou, zda bude dostatek elektřiny v potřebné době i za předpokladu podobných kroků realizovaných dalšími energeticky náročnými odvětvími. Provedené energetické analýzy na státní úrovni tento aspekt podceňují!

2. **Konkurenceschopnost a přístup k cenově dostupné energii:** Pro zachování konkurenceschopnosti je nutné zajistit stabilní přístup k cenově dostupné nízkoemisní energii. Vývoj a budování infrastruktury nízkoemisních zdrojů energie je klíčové. V současné době je cena zemního plynu a elektřiny několikanásobně vyšší, než je její úroveň v konkurenčních světových regionech – klíčových chemických producentech, jako je USA a Čína (která dnes mj. zajišťuje skoro 50 % světové výroby chemických produktů).

3. **Harmonizace legislativy:** Harmonizace legislativy je klíčová pro zajištění rovných podmínek na trhu. Česká legislativa musí podporovat ekonomicky proveditelnou modernizaci procesů a zavádění nízkoemisních technologií. Evropská komise nyní připravuje významný dokument „Clean Industrial Deal“, do kterého odvětví chemického průmyslu vkládá naděje z pohledu zajištění dostupnosti energií a posílení konkurenceschopnosti.

4. **Výzkum a vývoj, investice:** Investice do inovací zaměřených na snížení emisí a zlepšení efektivity výroby jsou nezbytné. Zvýšená podpora výzkumu a vývoje je klíčová. Současně je nezbytná další inovace výrobních technologií (průměrné stáří chemických výrob v EU činí 36 let, zatímco v USA je to 20 let a v Číně 16 let: z toho vyplývá i přirozená technologická úroveň výrob s dopadem na efektivnost provozu a uplatnitelnost výrobků na světových trzích).

5. **Udržitelnost dodavatelského řetězce:** Chemický průmysl musí postupně diverzifikovat zdroje surovin k biomase a recyklovaným materiálům. Přesto z provedeného scénáře modelu dalšího rozvoje a postupu k uhlíkové neutralitě vyplývá, že pro chemický průmysl bude nadále nezbytný ropný zdroj, jako klíčové suroviny pro chemické výrobky nezbytné pro zajištění potřeb obyvatel a navazující průmyslová odvětví.

6. **Digitalizace procesů:** Zintenzivnění podpory zavádění a využívání digitálních technologií je nezbytné pro zachování konkurenceschopnosti odvětví. Prohloubení automatizace a optimalizace technologických procesů přispěje k zvýšení efektivnosti výrob. Zvláštní roli bude nadále sehrávat i uplatnění umělé inteligence (AI).

7. **Sociální dimenze a vzdělávání:** Systém vzdělávání v chemických a technických vědách musí zajistit dostatek kvalifikovaných pracovníků pro nové technologie. Rekvalifikace pracovníků chemického průmyslu směrem k novým technologiím bude nezbytná, stejně jako zavedení výuky nových témat související s obnovitelnou ekonomikou, zelenou chemií, alternativními zdroji apod. od základních, přes střední až po vysoké školy.

Současné stanovisko Evropské komise a Cefic

Evropská komise zveřejnila v lednu 2023 dokument „Transition pathway for chemical industry“ (v návaznosti na „Green Deal“ z roku 2020 a „Strategy for Chemical Industry Sustainability“ z roku 2022), v srpnu 2024 pak dokument „2023 Annual progress report – Transition Pathway for the Chemical Industry“, který shrnuje přístup členských států k problematice tranzice evropského chemického průmyslu (kde Česká republika nefiguruje…). Tento dokument obsahuje aktivity zatím pouze sedmi členských států, které již připravily akční plány.

Cefic – Evropská rada pro chemický průmysl, zdůrazňuje, že pro dosažení klimatické neutrality do roku 2050 bude nutné přijmout průlomové inovace a zásadní změny ve výrobních procesech. Cefic také upozorňuje na potřebu zachovat konkurenceschopnost evropského chemického průmyslu vůči zbytku světa a zajistit stabilní přístup k cenově dostupné nízkoemisní energii.

Závěr

Tranzice chemického průmyslu směrem k uhlíkové neutralitě je náročný, ale nezbytný krok pro udržitelnou budoucnost. SCHP ČR je připraven spolupracovat se státní správou a podnikatelskými subjekty na dosažení realistického cíle, který přispěje k naplňování závazků Pařížské dohody.

Literatura

[1] Cefic Launches Its Latest Report: The Carbon Managers.

https://www.schp.cz/info/tranzice-chemickeho-prumyslu-v-ceske-republice